

Література

1. Наказ ДПА "Про затвердження Стратегічного плану розвитку державної податкової служби України на період до 2013 р." (із змінами, внесеними згідно з Наказом Державної податкової адміністрації № 420 від 29.09.2005).

2. Азаров М.Я. Податкова політика в Україні: принципи та реалії // Вісник податкової служби України. – 2000. – № 10.

3. Крисоватий А. Діалектика трансформації податкової політики України в контексті європейської інтеграції / А. Крисоватий, Т. Кошук // Журнал європейської економіки. – 2007. – Т. 3, № 1. – С. 185.

Новосельская Л.И., Козанкевич В.А. Пути совершенствования налоговой службы Украины

Раскрыта суть работы государственной налоговой службы на данном этапе развития нашей страны. Рассмотрены основные направления модернизации налоговой системы, внедрение которых возможно через изменение подхода к общению с налогоплательщиками. Приведены возможные пути совершенствования работы налоговых органов методом реформирования налоговой службы.

Ключевые слова: налоговая служба, администрирование налогов, налоговое бремя, стратегический план развития.

Novoselska L.I., Kozankevych V.A. Ways of improvement tax service of Ukraine

Highlights the essence of the state tax at this stage of our country. The basic directions of modernization of the tax system, whose implementation is possible by changing the approach to communication with taxpayers. There are ways of improving tax administration by reforming the tax service.

Keywords: tax service, tax administration, tax burden, strategic plan development.

УДК 334.732.2

Доц. Г.О. Партин, канд. екон. наук;
магістрант І.М. Заяць – НУ "Львівська політехніка"

ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Розглянуто актуальні питання та проблеми діяльності кредитних спілок в умовах економічної кризи. Обґрунтовано шляхи виходу з кризового стану і підвищення довіри населення до діяльності кредитних спілок в Україні.

Ключові слова: кредитна спілка, рефінансування кредитних спілок, фонд гарантування вкладів, кредитна діяльність, депозитна діяльність.

Постановка проблеми. Незважаючи на відносно молодий вік кредитно-кооперативного руху в Україні, діяльність кредитних спілок з кожним роком привертає дедалі більше уваги як з боку науковців, так і з боку населення. Особливо актуальною стала проблема розвитку цього руху в період економічної кризи, адже за останні чотири роки діяльність кредитних спілок пережила низку трансформацій економічного і законодавчого характеру. Сьогодні розвиток національних кредитних спілок відбувається в умовах фінансової нестабільності, недосконалості законодавства, зниження платоспроможності та довіри населення до фінансово-кредитних установ, що потребує істотного вдосконалення їхнього функціонування на фінансовому ринку.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Вітчизняні дослідники кредитної кооперації, зокрема А. Оленчик, А. Гончарук, П. Маковський,

Л. Дацюк, Н. Славова, А. Пожар, основну увагу приділяли висвітленню питань, пов'язаних із функціонуванням споживчої та сільськогосподарської кооперації і розвитку її законодавчої бази. Фінансово-економічна криза зумовила виникнення низки негативних тенденцій у діяльності вітчизняних кредитних спілок, що потребує ідентифікації і вирішення наявних проблем задля виходу національної кредитної кооперації з кризового стану [1].

Метою статті є дослідження сучасних організаційно-економічних та законодавчих проблем функціонування кредитних спілок в Україні та обґрунтування рекомендацій щодо шляхів їхнього вирішення.

Виклад основного матеріалу. Вітчизняна система кредитних спілок тепер переживає наслідки фінансової кризи 2008-2009 рр. Власне криза виявила на українському ринку кредитних спілок певні проблеми, з якими нині намагаються розібратися як на найвищому державному рівні, так і безпосередньо керівники спілок.

Про стан кредитних спілок у період кризи можна судити за офіційною статистикою. Сьогодні в Україні зареєстровано 755 кредитних спілок, тоді як у 2008 р. їхня кількість становила 829. Протягом минулого року кількість цих фінансових установ зменшилась на 89 одиниць, а поповнилась лише на 15 одиниць. Однак, річ не тільки у кількості кредитних спілок, але й у внутрішній структурі ринку. Відомо, що стрімке зростання чисельності членів спілок не зумовило такого ж зростання відкритих у них депозитних рахунків. Тоді коли кількість членів спілок зростала, кількість вкладників невпинно знижувалась внаслідок кризи, що призвело до значного зниження кредитних портфелів цих фінансових установ, адже саме залучені кредитними спілками під час депозитних операцій кошти є основним джерелом формування ресурсів для здійснення їхньої кредитної діяльності. За період 2007-2009 рр. число вкладників на депозитні рахунки кредитних спілок зменшилось з 245 тис. осіб до 117 тис. осіб. Це свідчить про певну недовіру в суспільстві до таких фінансових організацій.

Фінансовий стан кредитних спілок за час кризи значно погіршився. У пік кризи внески на депозитні рахунки зменшилися на 23 %, а надані кредити – на 27 %. Значно посилилась проблема з протермінованими кредитами, які наприкінці минулого року сягнули рекордно високого значення – 30 %.

Попереднього року середньозважена ставка за депозитами кредитних спілок становила 25 %, за кредитами – 44 %, тоді як у банківській системі відповідно 12,8 та 17,8 %. Однак, на відміну від банків, кредитні спілки практично не припиняли видачі кредитів, незважаючи на важкі умови своєї діяльності, і неодноразово ставали "рятувальним колом" для населення. Результати діяльності кредитних спілок у минулому році засвідчують уповільнення рівня ділової активності та значне зниження темпів приросту показників їхньої діяльності (див. табл.).

Крім фінансово-економічної кризи, негативний вплив на діяльність кредитних спілок мають прогалини в українському законодавстві. Так, згідно зі Законом України "Про кредитні спілки", стати членом спілки можуть громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які проживають на те-

риторії України. Ця норма закону потребує перегляду, оскільки майже всі кредитні спілки під час оформлення кредиту і, відповідно, зарахування нових членів спілки, вимагають прописки на території України.

Табл. Показники діяльності кредитних спілок в Україні за 2007-2009 рр. [2]

Кредитні спілки	Станом на 31.12.07	Станом на 31.12.08	Станом на 31.12.09	Темпи приросту, %	
				станом на 31.12.08/ станом на 31.12.07	станом на 31.12.09/ станом на 31.12.08
Кількість зареєстрованих спілок	800	829	755	3,6	-8,9
Кількість членів кредитних спілок, тис. осіб	2391,6	2669,4	2190,3	11,6	-17,9
Кількість членів кредитних спілок, які мають внески на депозитних рахунках на кінець періоду, тис. осіб	245,3	164,0	117,0	-33,1	-28,7
Кількість членів кредитних спілок, які мають заборгованість за кредитами, тис. осіб	561,5	578,1	423,6	3,0	-26,7
Загальні активи кредитних спілок, млн грн	5261,0	6064,9	4218,0	15,3	-30,5
Кредити, надані членам кредитних спілок, млн грн	4512,3	5572,8	3909,1	23,5	-29,9
Внески членів кредитних спілок на депозитні рахунки, млн грн	3451,3	3951,1	2959,3	14,5	-25,1
Капітал кредитних спілок, млн грн	1552	1714	765,8	10,4	-55,3

Відтак іноземці та особи без громадянства отримати такого кредиту та стати членом кредитної спілки не можуть. Через прогалини в законодавстві виникає можливість порушення принципів кооперації. Це призвело до того, що в окремих спілках, які налічують сотні тисяч членів, практично неможливо провести загальні збори, обрати голову правління, контролюючі органи чи спостережну раду. Це стало причиною зловживань керівних органів спілок, а Держфінпослуг, який є головним регулятором діяльності кредитних спілок, не має належної системи нагляду через недостатність повноважень. Регулятор може впливати лише в разі виявлення факту порушення законодавства, однак не має змоги здійснювати попереджувальний нагляд. Більшість кредитних спілок в Україні під час надання кредиту та прийняття в члени спілки, зазвичай, змушують позичальників передавати право голосу на загальних зборах її членів безпосередньо працівникам спілки, зокрема кредитному інспекторові. Таким чином, порушується ще одна норма закону, визначена Законом України "Про кредитні спілки", згідно з якою член кредитної спілки має право брати безпосередню участь в управлінні справами кредитної спілки, обирати та бути обраним до її органів управління [3]. Внаслідок цього,

уся влада з управління діяльністю кредитної спілки з року в рік переходить до одних і тих же осіб, здебільшого засновників спілки.

Найважливішою проблемою вітчизняної кредитної кооперації є перешкоди з поверненням депозитів. На початку кризового періоду багато вкладників зіткнулась з проблемою повернення своїх вкладів. Єдиним способом повернути вклади було звернення до суду. Однак, часто навіть рішення суду не виконували, а їхнє винесення тривало декілька місяців. Це зруйнувало довіру населення до заощаджень через фінансово-кредитні установи. Негативним також залишається той факт, що під час оформлення кредиту в кредитній спілці, її член не отримує на руки бажаної суми, оскільки для укладення договору потрібен авансовий платіж у межах від 10 % до 40 % суми кредиту. Таким чином, кредитна спілка перестраховує себе від ризику не своєчасного повернення членами спілки позичених коштів, а сам позичальник не отримує бажаної суми. Окрім цього, усі кредитні спілки стягують від 2 до 5 % від суми кредиту в резервний фонд. Тому, крім основної суми та відсотків за кредит, позичальник мусить сплатити внесок до резервного фонду. Внаслідок цього, кредит у кредитній спілці стає досить дорогим.

Проблему неповернення вкладів і забезпечення платоспроможності та ліквідності кредитних спілок можна вирішити, створивши спеціальний фонд гарантування вкладів. Наповнити фонд гарантування вкладів кредитних спілок можна завдяки участі в ньому держави, яка для формування цього фонду може надати кошти, отримані від емісії облігацій внутрішньої державної позики. Іншу частину коштів для формування фонду можна залучити як довготерміновий кредит від Національного банку України. Користуватись коштами цього фонду зможуть спілки, які входять до Національної асоціації кредитних спілок України. Система рефінансування спілок може ґрунтуватись на положенні Закону України "Про Національний банк України", згідно з яким до кредитора останньої інстанції, Національного банку України, може звернутись банк або інша кредитна установа й отримати рефінансування в разі вичерпання інших можливостей [4]. Схема виглядатиме так: Національний банк України рефінансуватиме уповноважений банк, яким може бути Ощадбанк або інший державний банк, а той уже надаватиме кошти спілкам.

Висновок. В умовах фінансової кризи та економічної нестабільності в Україні доцільно розробити стратегічні плани виходу з кризового стану фінансово-кредитної системи, яка за останній період найбільше постраждала. Надзвичайно важливою сьогодні є фінансова підтримка кредитної кооперації в Україні, яка тільки розвивається. Якщо за час кризи держава рефінансувала всі проблемні банки, то кредитним спілкам не було надано жодної допомоги. Держава недооцінила потенціалу кредитних спілок, які навіть під час кризи, коли банки практично призупинили свою кредитну діяльність, продовжували надавати кредити своїм членам. Реформування законодавства, яке регулює діяльність кредитних спілок в Україні, дасть змогу не тільки кількісно, але й якісно змінити їхню діяльність. Це, своєю чергою, сприятиме підвищенню довіри до національної кредитної системи та стабілізації соціально-економічної ситуації в країні.

Література

1. **Кредитні спілки** в Україні: основні засади діяльності : навч. посібн. / за ред. А.Я. Оленчика. – К. : Вид-во УІРФР, 2005. – 448 с.
2. **Підсумки** діяльності кредитних спілок у 2009 році. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.dfp.gov.ua>.
3. **Закон України** "Про кредитні спілки" від 20 грудня 2001 р., № 2908 – III. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrcu.kiev.ua>
4. **Закон України** "Про Національний банк України" від 20 травня 1999 р., № 679 – XIV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

Партын Г.О., Заяц И.М. Проблемы деятельности кредитных союзов в условиях экономического кризиса в Украине

Рассмотрены актуальные вопросы и проблемы деятельности кредитных союзов в условиях экономического кризиса. Обоснованы пути выхода из кризисного состояния и повышения доверия населения к деятельности кредитных союзов в Украине.

Ключевые слова: кредитный союз, рефинансирование кредитных союзов, фонд гарантирования вкладов, кредитная деятельность, депозитная деятельность.

Partyn G.O., Zayats I.M. Problems of activity of credit unions in the conditions of economic crisis in Ukraine

Pressing questions and problems of activity of credit unions are Considered in the conditions of economic crisis. Grounded ways of exit from the crisis consisting and increase of trust of population to activity of credit unions of Ukraine.

Keywords: credit union, refunding of credit unions, fund of guaranteeing of holdings, credit activity, deposit activity.

УДК 336.71

*Здобувач Ю.Ю. Присяженик – Львівський інститут
банківської справи УБС НБУ*

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗЛИТТЯ І ПОГЛИНАНЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Проаналізовано підходи з оцінювання ефективності злиттів і поглинань комерційних банків, а також розкрито сутність запропонованого методичного підходу до оцінювання економічної ефективності злиття і поглинання комерційних банків. Досліджено, що методичні підходи з оцінювання ефективності злиття і поглинання комерційних банків лише фрагментарно відображають ефективність зазначених механізмів. Запропонований інтеграційний підхід, який побудований на засадах синтезування існуючих підходів, усуває фрагментарність, дає змогу системно дослідити ефективність злиття або поглинання комерційних банків.

Постановка проблеми. Прийняття і регулювання управлінських рішень щодо злиття і поглинання комерційних банків потребують оцінювання ефективності реалізації цих механізмів. На сьогодні немає науково-обґрунтованих методичних підходів до системного оцінювання ефективності застосування механізмів злиття і поглинання комерційних банків. Це значною мірою породжує суб'єктивізм в обґрунтуванні відповідних управлінських рішень, а також нераціональність вибору способів досягнення цілей суб'єктів злиття і поглинання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На стадії розроблення і реалізації управлінських рішень щодо злиття або поглинання комерційних банків вони потребують оцінювання на предмет доцільності реалізації цих процесів, виявлення необхідності внесення коректив у план злиття або поглинан-